

קִרְבְּנָה קָדָם יְיָ עַל נִזְרָה פֶּר
מִתְדַּבֵּק יְדָה פָּמוֹם נִזְרָה דִּי יִדְר
כִּן יַעֲבֹד עַל אֹרִיתָא דְנִזְרָה:
כב וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:
כג מִלֵּל עִם אֱהֶרֶן וְעִם בְּנוֹהֵי
אֶל-אֱהֶרֶן וְאֶל-בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת-בְּנֵי
רש"י

כפי נדרו אשר ידר כן יעשה. מוסף על תורת נזרו. על תורת הנזיר מוסף ולא יחסר. שאם
אמר הריני נזיר חמש נזירות על מנת לגלח על ג' זהמות הללו, אין אני קורא זו כאשר ידור כן
יעשה:

תורה תמימה

מלבד אשר תשיג ידו. וכי נזיר נדון בהשג יד, אלא קרבנו לה' על נזרו - שהפריש משלו,
מלבד אשר תשיג ידו - שהפרישו לו אחרים (קהל) [תמורה י' א'].

כן יעשה. חלות ורקיקי נזיר מעכבין זה את זה, דכתיב כן יעשה (קהל) [מנחות כ"ז א'].
על תורת נזרו. תניא, אמר הריני נזיר לאחר שלשים יום ונזיר שמשון מעכשיו (קהל), אמר ר'
חנינא, מסתברא שתדחה נזירות תורה לנזירות שמשון, דכתיב כן יעשה על תורת נזרו, את
שנזירותו תורה, יצתה נזירות שמשון שאינה תורה (קהל) [ירושלמי נזיר פ"א ה"ב].
על תורת נזרו. תניא, יכול האומר הריני נזיר על מנת שאהיה שותה יין ומטמא למתים
קורא אני עליו כפי נדרו אשר ידור, ת"ל כן יעשה על תורת נזרו (קהל) [ספרי].
(כג) כה תברכו. תניא, א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא, למה נסמכה פרשת כהן מברך
לפרשת נזיר, לומר לך, מה נזיר אסור ביין אף כהן מברך אסור ביין, מכאן לשכור שאסור
בנשיאת כפים (קהל) [תענית כ"ז ב'].

ביאור

אסור בתגלחת לעולם [רק בהקלת שער] וא"כ איזו
מהם תדחה.

קבח) רק הלכה למשה מסיני, וזה נקרא כנגד
המפורש בתורה דברי סופרים או מדרבנן כמש"כ
הרמב"ם בסה"מ שורש ב'.

קבט) ר"ל רק אם מקיים ככל תורת נזרו מבלי
השאיר אף פרט אחד. ועיין מש"כ לעיל בפסוק ג'
בענין זה.

קל) ומפרש בגמרא אי מה נזיר אסור בחרצן אף
כהן מברך אסור בחרצן ת"ל (פ' עקב) לשרתו ולברך
בשמו, מה משרת מותר בחרצן אף כהן מברך מותר
בחרצן, ונראה שייכות ענין כהן מברך למשרת ע"פ
המבואר במנחות י"ח א' דנשיאת כפים היתה נחשבת
במקדש עבודה כשאר עבודות קדשים, וא"כ הוי זה
בכלל משרת.

אך לא ידעתי ל"ל בכלל היקש זה תיפק ליה דזיל
בתר טעמא, דנזיר דענינו בכלל קדושה ופרישות
מתענוגי עוה"ז ממילא אסור גם בחרצן, משא"כ כהן
מברך דעיקר הקפידא בשכרות שתהא דעתו מיושבת

המיוחדים לנזירות שהם ג' בהמות (פ' י"ד), ואם נדר
להביא יותר, הנה אף שמחויב לקיים נדרו בכ"ז אינם
שייכים אל הנזירות שניהגו כמו קרבנות נזיר בלחם
ויתר פרטי הדינים.

קבה) ר"ל הנזיר בודאי אינו נדון בהשג יד דהיינו
בקרבת עולה ויורד כמו בטומאת מקדש ומצורע
שהעני מביא תורים ובני יונה, כי קרבן נזיר קבוע
לעשיר ולעני בשוה, וא"כ הלא אין מבואר הלשון
כפי אשר תשיג ידו, ולכן דריש דה"ק קרא, קרבנו
שהפריש הוא משלו יביא על נדרו מלבד אשר תשיג
ידו, מלבד אותו שאינו יכול להפריש משלו, שעני
הוא ותשיג ידו לאחר זמן שאחרים יתנו לו יביאנו
ויצא ג"כ. והרבותא היא דאע"פ דכתיב קרבנו בכ"ז
יוצא גם בהפריש אחר לצרכו, וע"ע בסוגיא.

קבו) ומבואר במנחות י"ט א' דכל מקום דכתיב
כן יעשה כמו דכתיב חקה דמי, וכ"מ דכתיב חקה
מעכב.

קבו) ושני מיני נזירות אלו סותרים זא"ז, דבנזיר
סתם חייב בתגלחת לאחר שלשים יום ונזיר שמשון

תורה תמימה

בה תברכו. זר הנושא את כפיו עובר בעשה, דכתיב כה תברכו, אתם ולא זרים, ולא הבא מכלל עשה - עשהקלא] [כתובות כ"ד ב' ברש"י].

סג ביאור

לברך איש את רעהו, ואפילו זרים, ורק בזה מצויינת ברכת כהנים שהיא בנשיאת כפים, כפי שיבא בדרשה בסמוך.

ויש להעיר על מה סמכו העולם לברך איש את אחיו בנשיאות כפים על ראש המתברך, כמו שנוהגין בברכות חתנים וכדומה, אחרי כי כמבואר הוי סדר ברכה זו מיוחדת רק לכהנים, ולזרים יש בזה איסור עשה, ודוחק לומר כי לכהנים מסורה רק בנוסח הברכה שמבואר בפרשה יברכך וגו', יען כי כפי שמתבאר מסוגיא דמנחות י"ח א' הוי ענין נשיאות כפים עבודה כשאר עבודות שבמקדש.

ואני שמעתי מאיש אמונים שהגרא"א מוויילנא ברך את הג"מ ר"ח לנדא מו"ץ דוויילנא בשעת חופתו והניח ידו אחת על ראש הגר"ח בשעת הברכה, ושאלוהו על ככה, והשיב, כי לא מצינו ברכה בשתי ידים רק לכהנים במקדש, וזולת זה לא ראיתי ולא שמעתי מי שיעיר בזה, והיא הערה נפלאה, ודוחק לומר דכל עיקר מצות נשיאות כפים היא רק בצבור בעשרה משום דבר שבקדושה, דזה הוי רק אסמכתא, כמש"כ הר"ן פ"ג דמגילה.

וגם נ"ל דאפילו לכהן לא הורשה לברך ברכה פרטית בנש"כ שלא בזמן ומקום הנקבע לזה. וראיה נ"ל ממ"ש במגילה כ"ז ב' שאלו לר"א בן שמוע במה הארכת ימים א"ל מעולם לא נשאתי כפי בלא ברכה, ואם כפשוטו קשה מאי רבותיה, אלא הכונה שלא נשא כפיו לברכה בעלמא שלא בשעת מצוה וחיוב ברכה, ודו"ק.

והנה בשבת קי"ח ב', א"ר יוסי, מעולם לא עברתי על דברי חבירי, יודע אני בעצמי שאני כהן, ואם אומרים לי חבירי עלה לדוכן אני עולה, וכתבו התוס' וז"ל, לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה, דלכהנים אמרה תורה לברך את ישראל, עכ"ל. ועל הדברים המעטים האלה רעשה הספרות בכמה מחבורי ראשונים ואחרונים ליישב דבריהם מדרשה שלפנינו, דנשיאות כפים בזר הוי איסור עשה, וגם דברי ר' יוסי בעצמו תמוה מאד, כי איך לא חשש הוא לאיסור נשיאות כפים בזר, ובכל הדברים הנאמרים בזה לא מצאתי קורת רוח.

ולא אמנע מלהעיר דבר חדש ונפלא מה שמצאתי בהקדמת ס' רבינו ירוחם שהביא מאמר זה דר' יוסי ובמקום שכתוב לפנינו יודע אני בעצמי שאני כהן כתוב שם יודע אני בעצמי שאני כדאי, ולפי"ז יהיה הכונה אם יאמרו לי חבירי עלה לדוכן. לא לדוכן

עליו בעת הברכה ממילא מותר בחרצן שאינו מטריד דעתו כשכרות. ואפשר גם כונת הגמרא מה משרת מותר בחרצן וכו' היא כמש"כ, ר"ל דכל עבודות שבמקדש מותרות בחרצן מפני שאינו מטריד הדעת ממילא גם ברכת כהנים כן, ודו"ק.

ומפרש עוד בגמרא בסוגיא כאן אי מה כהן משרת בעל מום לא, אף כהן מברך בע"מ לא, ומשני הא אתקש לנזיר, וכמו שנזיר אף אם הוא בעל מום מקבל עליו נזירות כך כהן אף אם הוא בע"מ מברך, ומכוין לסמיכת הפרשיות שלפנינו כמבואר למה נסמכה פרשת כהן מברך לפרשת נזיר וכו'. וכתבו התוס' מכאן נראה דבע"מ מברך ברכת כהנים וכו', וכ"כ במנחות ק"ט א', ועיין בדבריהם בסוטה ל"ט א'.

ואני תמה מאוד כמו על הגמרא כן על התוס' שחקרו בכלל הענין אם כהן בע"מ נושא את כפיו, והא מפורש איתא בספרי ס"פ שופטים (כ"א ה') ונגשו הכהנים בני לוי לשרתו ולברך בשם ה' דריש שם בספרי אין לי אלא תמימים, בעלי מומים מניין ת"ל בני לוי, כי במ בחר ה' אלהיך לשרתו ולברך בשם ה' מגיד שברכת כהנים כשרה בבעל מומים, ועיי"ש לפנינו בבאור דרשה זו, והרי מבואר מפורש דרשה גמורה שכהן בע"מ נושא את כפיו, ול"ל כל החקירות והסברות בזה.

ויותר מזה קשה לי, דבמגילה כ"ד ב' מבואר במשנה וגמרא דכהן בע"מ לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלין בו, ויש שכתבו הטעם ע"פ האגדה דהמסתכל בכהנים בשעה שעולין לדוכן עיניו כהות, ויש שכתבו בשם הירושלמי דע"י ההסתכלות מסיחין דעתם, ולא ידעתי בכלל מניין לנו לחדש גזירות בדבר שמפורש היתרו בתורה.

ומה שמבואר בגמרא שאם היה כהן דש בעירו, כלומר שכולם מכירים אותו עולה לדוכן, מפני שהצבור לא יסתכלו בו, ובאור"ח סי' קכ"ח ס"ל בארו בזה פרטי דינים, תמיהני שלא העירו דהעיקר צ"ל אם המום הוא דש וניכר להצבור, אבל אם המום חדש ונולד זה לא כביר הלא בודאי יסתכלו בו גם אם כהן עצמו דש וניכר להצבור, וזה סברא קרובה ומתקבלת, ועם זה דין מחודש, וצריך תלמוד. **קלא** ענין זר הנושא את כפיו הוא כשעולה לדוכן לברך את ישראל בברכת כהנים, ונראה דלכן נקרא ע"פ רוב ענין ברכת כהנים בשם נשיאות כפים להבדיל מסתם ברכות בכלל אשר בודאי א"א להגביל רק לכהנים. יעז כי הלא לכל איש מותר

תורה תמימה

כה תברכו. ת"ר, כה תברכו - בלשון הקודש, או אינו אלא אפילו בכל לשון, הרי אני דן, נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן (פ' תבא) אלה יעמדו לברך את העם, מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש קלד] [סוטה ל"ח א'].

כה תברכו. ת"ר, כה תברכו - בעמידה, או אינו אלא אפילו בישיבה, הרי אני דן, נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן (פ' תבא) אלה יעמדו לברך את העם, מה להלן בעמידה אף כאן בעמידה קלד] [סוטה ל"ח א'].

כה תברכו. ת"ר כה תברכו - בנשיאת כפים, או אינו אלא שלא בנשיאות כפים, הרי אני דן, נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן (פ' שמיני) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, מה להלן בנשיאות כפים אף כאן בנשיאת כפים קלד] [שם שם].

כה תברכו. תניא, אמר ר' יהושע בן לוי, כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלשה עשה, כה תברכו, אמור להם, ושמו את שמיקלה] [שם שם ב'].

ס ביאור

עבודה, א"כ לר"צ דאיתקש לשירות, לכן אם בירך בישיבה לא קיים מצוה זו, וצריך לחזור ולברך בעמידה, ולרבנן דילפי מלויים אינו מבואר דמעכב אף בדיעבד, ולפי"ז צ"ע במש"כ התוס' בד"ה הרי כהלכה פסוקה דבבירך מיושב לא יצא משום דאיתקש לשירות, והלא היקש זה הוא רק אליבא דר' נתן, וצ"ע שלא הביאו ראיה דברכת כהנים בעמידה מפ' דדה"ב ל' ויקומו הכהנים ויברכו את העם.

קלד] ופריך בגמ' אי מה להלן כהן גדול וראש חודש ועבודת צבור, דכל אלה היו שם, כמבואר לפנינו בפרשה שם, אף כאן רק באלו חייבין לברך, ולכן קאמר ר' נתן דא"צ לגז"ש זו, אלא הרי הוא אומר בכה"ג (שם) לעמוד לשרת בשם ה' הוא ובניו כל הימים, מה הוא בנשיאות כפים [כדכתיב וישא אהרן את ידיו], אף בניו בנשיאות כפים, וכתיב כל הימים, ר"ל ותו לא תקשי אימא רק ר"ת ועבודת צבור, ואיתקש ברכה לשירות, ר"ל ואע"פ דבהאי קרא לאו ברכה כתיבה אלא שירות לעמוד לשרת בשם ה' הוא ובניו כל הימים, איתקש ברכה לשירות בקרא אחרנא כדכתיב בפרשה עקב לשרתו ולברך בשמו.

ועיין בשו"ת נב"י קמא חאו"ח סי' ה' שחקר אם נשיאות כפים בכלל מעכב וגם בדיעבד, ונ"מ בכהן שידיו מרתתות ואינו יכול לנשאן אם יעלה לדוכן בלא נשיאת כפים או לא, יעו"ש. והנה לפי מש"כ באות הקודם בשם התוס' דאם מקשינן ברכה לשירות מעכב אף בדיעבד, וא"כ אחרי דדרשת רבנן כאן איפרכא כמש"כ אי מה להלן כה"ג וכו', וא"כ ע"כ קיימא דרשת ר' נתן מהיקש ברכה לשירות, א"כ מבואר דנשיאות כפים מעכב אף בדיעבד, וע"ע מש"כ בכלל ענין נשיאות כפים בדוכן לעיל אות קל"א ובפ' שמיני בפסוק וישא אהרן את ידיו.

קלד] ופ"י הב"י באו"ח סי' קכ"ח דאינו עובר ממש

של כהנים בנשיאות כפים אלא למקום ששם דורשין גדולי החכמים לפני הצבור, והוא מקום גבוה וכולט כעין איצטבא, וכמ"ש בב"ב כ"א א' מותבין ריש דוכנא, וכ"כ בערוך דבלשון ישמעאל קורין לאיצטבא דוכן, ומזה הלשון במגילה ג' א' ובכ"מ ולויים בדוכנם, וא"כ אין כל ענין נשיאות כפים במאמר זה של ר' יוסי, כי נשתבשה הגירסא שבגמ', ובמקום כדאי כתוב כהן.

קלב] ושם ילפינן בדרשה מיוחדת דהוי בלה"ק. ור' יהודה ס"ל דא"צ לגז"ש זו רק מדכתיב כה תברכו, וס"ל דכל מקום שנאמר כה הוא לעכובא, שיאמרו בלשון הקודש.

והתוס' הקשו לרבנן למה לא ניליף מברכות המזון דכתיב ואכלת ושבעת וברכת, וקיי"ל שם דברכת המזון בכל לשון, ועי"ש מה שתירצו, ולי נראה פשוט, דניחא ליה למילף מדבר שהוא מענין ומסוג ענין זה, והיינו מדבר שהוא לברך את ישראל, משא"כ ברכת המזון שהוא מסוג אחר, תודה ושבח להקב"ה. -

ויש להעיר בין לרבנן ובין לר"י קשה ל"ל לדרשה זו בכלל, תיפק ליה דאחרי דבנשיאת כפים צריך לברך בשם המפורש כדלקמן, וזה א"א כלל לבטא בלשון אחר זולת לה"ק, ודוחק לומר דאשמעינן לענין שאר נוסח הברכה שתהיה בלה"ק, יען כי לא יתכן לברך בשני לשונות, וי"ל כיון דבשם המפורש אין חיוב לברך רק במקדש אבל לא בגבולין, איצטריך הדרשה לחיוב לה"ק בגבולין.

קלג] ור' נתן ס"ל דא"צ לגז"ש זו, אלא ילפינן כן מדכתיב (פרשה עקב) לשרתו ולברך בשמו, מה שירות בעמידה דכתיב (שופטים י"ח א') לעמוד לשרת, אף מברך בעמידה. ונראה נ"מ בדרשות רבנן ור' נתן לפי מ"ד בזבחים ט"ו ב' דיושב מחלל

יִשְׂרָאֵל אָמַר לָהֶם: ׀ לְמִימַר כְּדִין תִּכְרְכוּן יְתָ פְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּימְרוּן לְהוֹן:

רש"י

(כג) אמור להם. כמו זכור שמור צלע"ז דיסנ"ט: אמור להם. שיהיו כולם שומעים (ספרי לט.).
אמור. מלא, לא תזכרם צחפזון וצנהלות, אלא צכוונה וצלצ שלם (צמ"ר יא, ד.).

¹²³⁴⁵⁶⁷אוצר החכמה

תורה תמימה

כה תברכו. תניא, אמר ר' חלבו בשם רב הונא, ברכות כהנים נקראות ולא מתרגמות מאי טעמא, כה תברכו, לברכה ניתנה ולא לתרגום קלו) [ירושלמי מגילה פ"ד ה"א].
את בני ישראל. אין לי אלא בני ישראל, גרים נשים ועבדים מניין, ת"ל אמור להם - לכולהו קלו) [סוטה ל"ח א'].
את בני ישראל. מכאן שאין נשיאות כפים בפחות מעשרה קלח) [ר"ן פ"ג דמגילה].

אמור להם. ת"ר, כה תברכו - פנים כנגד פנים, או אינו אלא פנים כנגד עורף, ת"ל אמור להם, כאדם שאומר לחבירו קלט) [סוטה ל"ח ע"א].

ביאור

שהורגלו בו בבבל, וחז"ל הוציאו כמה פסוקים שבתורה שלא לתרגם, מפני שעדיין העם בוערים והמוניים, וכשישמעו ענינים ששכלם הגשמי לא יתפוס יקלו בכבוד התורה, ואחד מענינים אלה פרשת ברכת כהנים, מפני שכתוב בה ישא ה' פניו אליך ויאמרו שהקב"ה נושא פנים לישראל, וכמו שבאמת היו מי שטעו בדבר זה וכפי שיבא בסמוך, ואין זה כבוד ה' וישראל, וסמכו חז"ל ענין הוצאה זו לרמוז וסימן בעלמא בלשון כה תברכו, לברכה נתנה ולא לתרגום - לפני ההמון, כמבואר.

קלו) ואע"פ דלהם קאי אבני ישראל, נראה דמדייק ודריש מדלא כתיב אמרו להם בצווי, וכתיב אמור במקור, משמע ליה בברכות האמורים להם מפי הקב"ה, וכמ"ש בסמוך יברכך ה' בברכה המפורשת בתורה ברוך אתה בעיר וכו', וברכת הקב"ה בודאי קאי אכולם.

קלח) דבני ישראל עשרה משמע כדילפינן בגמרא לענין דבר שבקדושה, מדכתיב (פ' אמור) ונקדשתי בתוך בני ישראל מכאן דכל דבר שבקדושה אין אומרים בפחות מעשרה, ומסיים הר"ן דענין זה אסמכתא הוא, יען דסדר תפלה גופה דרבנן, ולא ידעתי מאי שייך זה לסדר תפלה, והא ענין ברכת כהנים היא מצוה מפורשת בתורה.

קלט) טעם הדבר נראה ע"פ מ"ש בסוטה מ' א', אמר ר' יצחק לעולם יהא אימת צבור עליך, שהרי כהנים כלפי העם ואחוריהם כלפי שכינה, ומבואר שטעם הדבר משום אימת צבור, וגם מבואר שהקב"ה חלק כבוד לצבור, שהרי מחל על כבודו. ומטעם דרשה זו נראה יפה המנהג שמתפורין הכהנים לעמוד בכל אורך הכותל, כדי שיהיו פניהם כלפי העם.

על ג' עשין, יען שבלשון צווי אינה רק עשה אחת כה תברכו, אלא ר"ל דהוי כעובר על ג' מ"ע, עכ"ל. ור"ל דמצוה חשובה היא דנשנה קיומה בג' לשונות. ודע דיש להעיר אם יש חיוב על ישראלים להתברך מפי כהנים או לא, ונ"מ בזה פשוטה, וגדר הספק בזה, יען כי מכיון שאין הכהנים יכולים לקיים מצותם בלא ישראלים השומעים ומקבלים ברכתם, א"כ אפשר שחל גם על ישראלים חיוב כדי שיוכלו הכהנים לקיים חובתם הם. ויש להביא ראיה דאין סברא זו עושה לחיוב את הצד השני - ממצות פו"ר דאע"פ דקיום מצוה זו בגברים תלוי בנשים, ובכ"ז הלכה רווחת היא דאין הנשים מצווין על פו"ר. ולפי זה צ"ע לפי מש"כ הר"ן ריש פ"ב דקדושין דאע"פ דאין אשה מחוייבת בפו"ר מ"מ יש לה בזה מצוה שמסייעת לבעלה לקיים מ"ע, וכ"כ התוס' ובעה"מ ברה"ו ב' דאע"פ דאין אשה מחוייבת בשמחת יו"ט משום מ"ע שהז"ג בכ"ז יש לה מצוה כשהיא שמחה משום דע"י זה שמח בעלה שא"א לו לשמוח בלעדו, א"כ ה"נ בנ"ד אפילו אם נימא שאין חיוב לישראלים לשמוע ברכת כהנים, מ"מ יש להם מצוה שמסייעים להכהנים לקיים מצותם.

אבל האמת נראה דלא שייך בזה חיוב ומצוה כלל מחמת סיוע לכהנים, והוא ע"פ מ"ש בסוגיא כאן לענין ביהכנ"ס שכולה כהנים אפילו הכי עולים לדוכן מפני שברכתם חלה על עם שבשדות, כלומר על כלל ישראל, א"כ הרי הם מקיימים מצותם במלואה בכל אופן, בין שיש להם שומעים בין שאין להם שומעים, ודו"ק.

קלו) כשחזרו ישראל מבבל נשתכח מהם לשון הקודש, ולכן תקן עזרא שבשעת קריאת התורה יתרגמו להעם כל פסוק שבתורה בלשון ארמי

תורה תמימה

אמור להם. ת"ר, כה תברכו - בקול רם, או אינו אלא בלחש, ת"ל אמור להם, כאדם שאומר לחבירו (שם שם).

אמור להם. אמר אביי, נקטינן לשנים קורא כהנים ולאחר אינו קורא כהן, מאי טעמא, ראמר קרא אמור להם - לשנים (שם שם).

אמור להם. אמר רב חסדא, אמור להם, מלמד שצריך שיהיה החזן ישראל (ירושלמי גיטין פ"ה ה"ט).

אמור להם. תניא, מניין שהחזן צריך לומר להם אמרו - ת"ל אמור להם (ספרי).

ביאור

וגו' קול רם, ולפי מש"כ דהכא קול בינוני שפיר לא יליף מלויים דהתם באמת צריך קול רם כדי שישמעו כל ישראל בשטח גדול תחת ההר כמבואר שם, משא"כ כאן שעומדים השומעים סמוכים אין צריך רק בשיעור כאדם האומר לחבירו.

קמא ואם הוא אחד, הוא מתחזר מעצמו פניו להעם, כ"כ רש"י בדף ל"ט ב' ותוס' שם א' ד"ה כל. ואמנם נראה דדין זה שייך לפי המנהג שהיה בימי הגמרא שלא היה הש"ץ אומר התפלה אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו וכו' כהנים וכו', דאז אם אומר לאחד השם כהנים שאינו נכון הוי הפסק בתפלה, אבל לדין שאומר הש"ץ כל התפלה הנ"ל ורק המלה כהנים אומר בקול רם לא איכפת לן אם יש כמה כהנים או אחד, כיון דמה שאומר המלה כהנים הוא מנוסח התפלה.

קמב דמדכתיב אמור להם משמע שהמקרא להם אינו כמותם, וגם אם הוא כהן נראה כמוציא עצמו ממצות ברכת כהנים, ואפשר ג"כ שימשיך עליו איזה רנון על חזקת כהונתו. והמנהג אם הש"ץ הוא כהן עומד ישראל אצלו וקורא כהנים והש"ץ שותק. - **והנה** בבבלי סוטה ל"ח א' איתא, אמר רב חסדא, נקטינן כהן קורא כהנים ואין ישראל קורא כהנים, שנאמר אמור להם, אמירה משלהם תהא. ולית הלכתא כותיה דרב חסדא, עכ"ל הגמרא. ודבר פלא הוא, שרב חסדא יסתור עצמו מבבלי לירושלמי בדין ובדרשה הפוכים, ואולי חסר בו במקום אחד. ובס' באר שבע כתב דאולי תרי רב חסדא הוו, ויש לי להביא ראיה לזה מברכות ס"א א' א"ר חסדא מאי דכתיב ויבן ה' את הצלע מלמד שבנאה הקב"ה לחוה וכו', ובנדה מ"ה ב' א"ר חסדא מאי דכתיב ויבן ה' את הצלע מלמד שבינה יתירה נתן וכו', ועיי"ש בסוגיא, וי"ל.

ובס' מגן גבורים לבעלי מפרשי הים סי' קכ"ח הקשו למה הכריעו הפוסקים כ"ח שבירושלמי נגד ר"ח שבבבלי, והאריכו הרבה ונדחקו ליישב, ואני תמה מאד על תמיהתם, שהרי מפורש אמרו בבבלי ולית הלכתא כותיה דרב חסדא, וא"כ ממילא קיימא דעתו שבירושלמי.

קמג נראה הכונה שיזמין אותם לאמירה כמו

ועיי' בתשובות הרמב"ם סי' פ"ה [דפוס לפסא] בתשובה לשואל אחד שהתרעם על המנהג שהכהנים עומדים פניהם כלפי הקהל ואחוריהם כלפי ההיכל, והשיב שאם הספרים שבהיכל גבוהים מן הארץ עשרה טפחים חולקים רשות לעצמן ואין שום איסור לכהנים בזה שאחוריהם כלפי ההיכל, עכ"ד. ותמה אני שלא זכר כלל מדרשה זו שמפורש ההיתר וא"צ כלל לטעם רשות בפ"ע, וצ"ע. ג.

וראיתי לאחד מגדולי האחרונים שכתב, כשאני דורש בפתחת ההיכל אני מצדד עצמי שלא להיות אחורי אל ההיכל, עכ"ל. ולפי המבואר בדרשה שלפנינו י"ל דגם בדרשת החכם מותר לעמוד כלפי העם משום אימת וכבוד צבור, שהקב"ה מחל על כבודו עבורם, כמבואר. ויותר מזה בדרשת חכם לפי מ"ד במדרש משלי סי' ט' שחביבה דרשת חכם לפני הקב"ה עד שבאותה שעה הוא מוחל עונותיהם של ישראל, יעו"ש.

אך הנה לכאורה צ"ע ממ"ש במ"ר במדבר ס"פ ה' דבני קהת כשהיו נושאים הארון היו נושאים אותו פניהם כלפי הארון ואחוריהם לדרך, היינו להעם, ומפרש שם משום דאין גבהות לפני המקום, יעו"ש. וזה לכאורה סתירה לכל המבואר למעלה, אך י"ל דהא דמחל הקב"ה על כבודו - הוא רק במקום תפלה או מדרש וכדומה, אבל לא בדרך. וטעם הדבר משום דבדרך כמו בני קהת לא היה להם כל עסק עם העם ולא שייך שם כבוד הצבור, משא"כ בברכת כהנים ובדרוש שכל ענינם עם הצבור. וע' ביומא נ"ב א' בכה"ג שיצא מבית המקדש דרך אחוריו ופניו לארון, ונראה שהוא ע"פ המ"ר הנ"ל, ואין להאריך עוד.

קמ בטור או"ח סי' קכ"ח כתב בשם הירושלמי בקול רם היינו במעולה שבקולות לא גדול ולא קטן אלא בינוני, עכ"ל. ולכאורה אינו מבואר מניין לו זה, ודלמא בקול רם ממש, ונראה דדייקו מ"ש כאדם האומר לחבירו, והלא דבר ידוע הוא שכשאדם מדבר עם חבירו אינו מדבר בקול רם אלא בקול בינוני. **ובזה** מיושב קושיית התוס' למה לא יליף דצ"ל בקול רם מברכת הלויים דכתיב וענו הלויים ואמרו

כד יִבְרַכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: ס
 כה יָאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחַנֶּךָ:
 כז יִבְרַכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: כה יִגְהַר
 יִשְׁכַּנְתָּה לְתוֹךְ וִירַחֵם יְתֶךָ:

רש"י

(כד) יברכך. שיתצרכו נכסיך: וישמרך. שלא יצואו עליך שודדים ליטול ממנו, שהנותן מתנה לעצדו אינו יכול לשמרו מכל אדם, וכיון שצאים לסטים עליו ונוטלין אותה ממנו מה הנאה יש לו צמתנה זו, אצל הקצ"ה הוא הנותן הוא השומר. והרצה מדרשים דרשו זו צספרי (מ): (כה) יאר ה' פניו אליך. יראה לך פנים שוחקות, פנים נהויות: ויחנך. יתן לך תן (ספרי מ):

תורה תמימה

(מז) יברכך ה'. יברכך ה' בברכה המפורשת, וכן הוא אומר (פ' תבא) ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה, ברוך טנאך ומשאריתך, ברוך אתה בבואך קמך [ספרי].
 וישמרך. ישמר לך ברית אבותיך, שנאמר (פ' עקב) ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך קמה [שם].

(כז) יאר ה' פניו. יאר - זה מאור התורה, שנא' (משלי ו') כי נר מצוה ותורה אור קמך [ספרי]. ויחנך. ויחנך במשאלותיך, וכן הוא אומר (פ' תשא) וחנותי את אשר אחון, דבר אחר, ויחנך,

ס ביאור

ובסוף מנחות ק"י א' אמרו שהבנות אין דעתן מתיישבות עליהן, ולכן צריכות שמירה.

וכן דרשו עוד באגדות יברכך בממון וישמרך מן המזיקין, וי"ל שייכות עניני הברכה והשמירה הזאת עפ"י מ"ש בב"מ מ"ב א' אין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי, וכנגד זה אמרו (חולין ק"ה א') דהמזיקים יש להם שליטה רק בדבר שאינו שקול ומנוי, וא"כ לפי"ז הלא יש חסרון בדבר שאינו שקול ומנוי, וכלפי זה אין הברכה שורה רק באינו שקול ומנוי, וא"כ הרי זה שני הפכים בנושא אחד, [ובאמת כבר תמהו בזה התוס' בתענית ח' א'], על זה אמר יברכך בממון - והיינו באינו מדוד ושקול, ועוד עם זה ישמרך מן המזיקים שבכזה כחם יפה, ודו"ק.

קמו) עיין מש"כ לעיל אות קמ"ד וצרף לכאן. וענין מאור תורה לא נתבאר, ונ"ל דהוא תוקף כח הזכרון שלא לשכוח ולזכור הנשכחות, וזה י"ל ממה שאמרו בברכות נ"ז ב' הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה, והנה גם שם לא נתבאר ענינו, ואפשר לפרש עפ"י מ"ש בהוריות י"ג ב' הרגיל בשמן זית נחזר לו תלמודו של שבעים שנה, ר"ל מה שלמד בזמן כביר, ולפי"ז יתבאר המאמר הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה, היינו לזכור הנשכחות מכבר, כיון דמסגולת שמן זית לזה, וממילא יתבאר הפי' מאור תורה שבכאן שיתברך לזכור נשכחות. וראיה לזה הפי' ממ"ש בשבת קנ"ו א' האי מאן דבארבעה בשבתא נולד יהא גבר חכים ונהיר, ופי' הערוך נהיר - זכרן, ונהיר היינו מאור. -
 ועיין בפירש"י בפסוק זה שכתב יאר ה' פניו אליך,

שנוהגין שקורא כהנים, והיינו הזמנה לברכה, וטעם הראיה י"ל מדהו"ל למכתב אמרו להם כמו דכתיב כה תברכו, ומדכתיב אמור להם, הפעל במקור, הוציאו חז"ל לדרשו על הש"ץ, וכמו שתרנגם אונקלוס כדין תברכון ית בני ישראל כד תימרון להון, ר"ל רק אז יש חיוב עליהם לברך לכשיאמרו להם שיברכו.

קמד) מפרש ומסדר תכונת הברכות בשלש הפסוקים שהם כוללים שלשה ענינים, הפסוק הראשון כולל הברכות הגשמיות וקורא אותם ברכות המפורשות, ר"ל המפורשות בתורה כדמפרש ברוך טנאך וכו', והפסוק השני יאר וכו' כולל ברכות רוחניות כדמפרש יתן לך מאור בתורה, והפסוק השלישי כולל ברכות כאלה אשר אף כי מצד הדין ראויים לעונש בכ"ז יתברכו, וכמ"ש ישא ה' פניו אליך שישא פניהם להתנהג אתם לפנים משורת הדין, וכפי שיתבאר.

קמה) עיין מש"כ באות הקודם וצרף לכאן. ובספרי ומדרשים איתא כמה דרשות בפסוקים ואנחנו העתקנו אלה שיש להם סמוכים בפסוקים שבתורה, היכא דישנם, ודרשו שם, יברכך בעושר וישמרך שתעשה ממנו צדקה, ונראה דחדא ברכה היא, והוא ע"פ מ"ש בכתובות ס"ו ב' מלח ממון חסר, ופירש"י הרוצה למלוח ממנו, כלומר שיתקיימו, יחסרנו תמיד לצדקה, וזהו וישמרך שתעשה ממנו צדקה.

ועוד דרשו במ"ר יברכך בבנים וישמרך בבנות שצריכות שמירה. וי"ל הבאור עפ"י מ"ש בעז"י י"ח ב' שהנשים נוחות להתפתות לזנות, עי"ש ברש"י,

כו יסב יי אפה לותך וישוי לך ס כו ישא יהוה ו פניו אליך

רש"י

(כו) ישא ה' פניו אליך. יכנס כעסו:

תורה תמימה

יתן חנך בעיני הבריות, וכה"א (פ' וישב) ויתן חנו בעיני שר בית הסהרמט [שם].

(כו) **ישא ה' פניו אליך.** דרש רב עזריא, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, כתוב בתורתך (פ' עקב) אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד וכתוב ישא ה' פניו אליך, אמר להם, ואיך לא אשא פנים לישראל, שכתבתי להם בתורה (שם) ואכלת ושבעת - וברכת, והם מדקדקים על עצמם לברך עד כזית ועד ביצהקמה [ברכות כ' ב'].
 על עצמם לברך עד כזית ועד ביצהקמה [ברכות כ' ב'].

ס ביאור

לא כתיב ישא ה' את פניך, ומשמע שיפנה אליך להשיב לך שלום, מיהו הגמ' חשיב ליה כאלו כתיב פניך, עכ"ל. ולא ביארו הדברים מאיזה טעם וסברא חשיב הגמ' כאלו כתיב פניך, ול"ל לחשב כן ולהקשות מסתירת הכתובים, וי"ל משום דמצינו גם זולת זה שהקב"ה נושא פנים, כמו בפ' וירא הנה נשאתי פניך, ובמלכים ב' ג' לולא את פני מלך יהודה אני נושא, ובאיוב מ"ב וישא ה' את פני איוב, הרי דבהכרח צריך לפרש נשיאת פנים שבכאן גם ממוכן זה.

אמנם אע"פ כן אינו מבואר למה כתיב בלשון נסתר ולא בלשון נוכח, ישא ה' את פניך, דאז היה הבאור מוכן ופשוט, ולכן לולא דברי התוס' אפשר לפרש דאין באור הלשון ישא ה' פניו מענין ויתור הוא, ונטיה לפנים משורת הדין, כמו שרגילין לפרש, אלא פשוט הרמת פנים, והיינו להראות פנים שוחקות. והענין הוא, כי כן הוא מטבע המדבר בכעס ורוגז שלא להביט ישר בפנים, ולהיפך המדבר באהבה וחיבה וטוב לב מרים פניו ומביט בהאיש שדובר בו, וא"כ יהיה לפי"ז הביאור אשר לא ישא פנים היינו פנים של עצמו כביכול, ור"ל שלא יראה את רצון וחבה בדבריו, ובאור הלשון ישא ה' פניו, כלומר שירים פניו לדבר באהבה ורצון וטוב לב, ולפי"ז הוי לשון הפסוקים וקושית הגמ' מבואר ומדוקדק, וראיה לפי"ז זה ממה דדריש בספרי כאן דבר אחר ישא ה' פניו אליך - יסיר כעסו ממך, וזה כמש"כ, ודו"ק.

והנה תפס שתי הדיעות עד כמה מזמנין, עד כזית ועד כביצה, והם דעת ר' מאיר ור' יהודה בברכות מ"ה א', ובכלל לא נתבאר מה החידוש והרכות במדה זו עד שעבורה זוכים לנשיאת פנים. ואפשר לומר עפ"י המבואר לפנינו בפ' בחקתי בפסוק ואכלתם לחמכם לשובע שדרשו שם שתאכלו מעט ותשבועו מפני שיתברך המאכל במערכת, וא"כ מכיון שמברכים על כזית ועל כביצה הרי יש להם בטחון

יראה לך פנים שוחקות - פנים צהובות, עכ"ל, ולכאורה הוא פלא, שהרי הלשון צהובות מצינו שהוא לשון סתירה וכעס, כמו בסנהדרין ק"ה א' משל לשנים שהיו צהובין זה לזה, ופירש"י צהובין כועסין, כאדם שכועס פניו צהובין, וכן בתנחומא פ' וארא סי' י"ד אש וברד צהובין זה עם זה, וכן מתרגמינן וכעסטה צרתה (ש"א א') ומצהבא לה. **אמנם** אמיתת הענין הוא, כי שורש צהב פירושו מאירת הפנים, ויש שמאיר הפנים מתוך שמחה, ויש שמאיר מתוך כעס, וכמ"ש בנדרים מ"ט ב' היום פניך צהובים, כלומר ניכר שלבך טוב עליך, וכן בכתובות ק"ג ב' פניו צהובין סימן יפה לו, ולכן בכל מקום בוא הפעל הזה צריך לפרשו לפי ענינו, וכאן פירושו פנים צהובות, פנים מאירות מתוך שמחה ורצון.

קמז) עיין מש"כ לעיל אות קמ"ד וצרף לכאן, ועוד דרשו באגדות ויחונך במתנת חנם, וכה"א (תהלים קכ"ג) כן עינינו אל ה' אלהינו עד שיחננו, וי"ל הבאור בזה דדייקו גוף הלשון ויחונך, משום דעיקר הלשון חן וחנינה יונח על מי שאינו ראוי ושוה לכך מצד הדין, יען דאם כך מגיע לו מאי חנינה היא זו. ועפ"י יתבארו כמה אגדות ודרשות, כמו בברכות ז' א' דרשו הפ' דפרשה תשא וחנותי את אשר אחון - אע"פ שאינו כדאי והגון לכך, ולפי מש"כ דרשו כן מגוף הלשון וחנותי, וכן יתבאר האגדה דפ' חלק (ק"ח ב') ונח מצא חן בעיני ה', תניא, אף על נח נחתם גזר דין המבול אלא שמצא חן, ודייקו ג"כ מלשון חן, כמבואר, וכן יתבאר הנוסח בבהמ"ז הון את העולם כולו בטובו בחן וכו', ר"ל כי להיות שהוא זן מחמת מדת הטוב שבו יתחייב מזה ממילא שמזין הוא גם לאלה שאינם ראויים מצד המשפט והשווי רק מצד חן וחסד ורחמים, ועיין בתוס' ר"ה י"ז ב' בהגה"ה.

קמח) עיין בתוס' נדה ע' ב' ד"ה כתוב וז"ל, לפי הפשט לא משמע שהקב"ה נושא את פניהם. דהא

וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלֹם: ס כֹּז וְשִׁמּוֹ שְׁלֹם: כֹּז וַיִּשְׁוֹן יְת בְּרַפְת שְׁמִי

רש"י

1234567

(כו) ושמו את שמי. יצרכוס נשם המפורש (ספרי מג.) :

תורה תמימה

ישא ה' פניו אליך. שאלה בלוריא הגיורת את רבן גמליאל, כתוב בתורתכם (פ' עקב) אשר לא ישא פנים וכתוב ישא ה' פניו אליך, נמפל לה ר' יוסי הכהן, אמר לה, למה הדבר דומה, לאדם שנושה בחבירו מנה וקבע לו זמן בפני המלך ונשבע לו בחיי המלך, הגיע הזמן ולא פרעו, בא לפייס את המלך, ואמר לו, עלבוני מחול לך, לך ופייס את חבירך, הכי נמי, כאן בעבירות שבין אדם למקום, כאן בעבירות שבין אדם לחבירו (קמט) [ר"ה י"ז ב'].

ישא ה' פניו אליך. ברכות כהנים שבתורה נקראין ולא מתרגמין, מאי טעמא, משום דכתיב בהו ישא ה' פניו אליך (ק) [מגילה כ"ה ב'].

ישא ה' פניו אליך. שאלו אנשי אלכסנדריא את ר' יהושע בן חנניא, כתוב אחד אומר (פ' עקב) אשר לא ישא פנים וכתוב אחד אומר ישא ה' פניו אליך, הא כיצד, אמר להו, כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין (קנא) [נדה ע' ב'].

ישא ה' פניו אליך. אימתי - בשעה שאתה עומד ומתפלל, שנאמר (פ' וירא) הנה נשאתי פניך, והלא דברים ק"ו, ומה אם ללוט נשאתי פנים בשביל אברהם אוהבי, לא אשא פנים לך מפניך ומפני אבותיך (ק) [ספרי].

וישם לך שלום. שלום - זה שלום תורה, שנאמר (תהלים כ"ט) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום (ק) [שם].

(מ) ושמו את שמי. ת"ר כה תברכו - בשם המפורש, או אינו אלא בכנוי, ת"ל ושמו את שמי, שמי המיוחד לו, יכול אף בגבולין כן, ת"ל ושמו את שמי, ונאמר להלן (מ"א י"א)

ביאור

כלומר שאינו מתרצה ומתפייס - לאחר גזר דין, שאז יש הסתרת פני השכינה, אבל קודם גזר דין דעדיין ליכא הסתרת פני השכינה, ישא ה' פניו להתרצות ולהתפייס, וכמו שביארנו לעיל אות קמ"ח, יעו"ש. **קנב** מפרש ישא מלשון הסרה, וכמש"כ (פ' וישב) ישא פרעה את ראשך, ופניו מלשון פנים של זעם, וכמש"כ (פ' אחרי) ונתתי את פני באיש ההוא, יעו"ש לפניו, ובמ"ר מוסיף בזה"ל, כלומר אותו פנים של זעם שהיו ראויות לבא אליך יסיר ממך, ודרשו כן משום דלפי הדרשה הנ"ל הול"ל ישא פניו מעליך, ולכן מפרש אליך - מה שהיה ראוי לבא אליך, וכמבואר.

קנב יתכן דמכוין למ"ש (סוף ברכות ס"ג א') ת"ח מרבים שלום בעולם, ואמרו את זהב בסופה שהעוסקים בתורה אינם זזים מלמודם עד שנעשו אוהבים זל"ז (קדושין ל' ב'), הרי דחותם התורה - שלום, ומכיון דכתיב וישם לך שלום דריש זה שלום תורה. וסמך זה על הפ' ה' יברך את עמו בשלום ותחלתו ה' עוז לעמו יתן, ואמרו אינו עוז אלא תורה

בהקב"ה שיברך המאכל וישבעו, ומדת הבטחון באמונה כנודע מדה גדולה היא. -

ומה שאמר הלשון מדקדקים על עצמם ולא בקיצור מדקדקים עד כזית וכו', י"ל דבא לרמז מ"ש במשנה ה' פ"ח דפאה אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב חטין וחצי קב שעורים, משום דכתיב במעשר עני (פ' תבא) ואכלו, בשעריך ושבעו, וצריך ליתן להם כדי שביעה, וזה בא לרמז כאן כי רק על עצמן הם מדקדקים עד כזית ועד כביצה אף דכתיב ושבעת, אבל במתנות עניים מפרשים הלשון ושבעו - שביעה ממש, וכך נותנים להם כמבואר.

קמט ור"ל שבעבירות שבין אדם לחבירו אינו מוחל עד שיפייס את חבירו, ולפי"ז יש לפרש שמפרש הלשון אשר לא ישא פנים היינו שאינו מתרצה - היינו בעבירות שבין אדם לאדם, וישא פניו, ר"ל שיתרצה ומוותר, בעבירות שחטאו לו.

קנ ענין זה ביארנו לעיל אות קל"ו בדרשה כה תברכו.

קנא ומפרש לפי"ז הלשון כי לא ישא פנים,

על בני ישראל ואנא אברכנו: את-שמי על-בני ישראל ואני רש"י

ואני אברכם. לישראל, ואמכים עם הכהנים. דבר אחר, ואני אברכם, לכהנים (חולין מט.) :

תורה תמימה

לשום שמי שם, מה להלן בית הבחירה אף כאן בית הבחירה (קד) [סוטה ל"ח א'].
ושמו את שמי. תניא א"ר יהושע בן לוי, מניין שהקב"ה מתאוה לברכת כהנים, ת"ל ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם (קד) [שם שם ב'].

ואני אברכם. תניא, מה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים, דכתיב ואני אברכם, ברכה דהקב"ה שלום, שנאמר (תהלים כ"ט) ה' יברך את עמו בשלום (קד) [מגילה י"ח א'].
ואני אברכם. תניא, ר' ישמעאל אומר, למדנו ברכה לישראל, ברכה לכהנים עצמן לא למדנו, כשהוא אומר ואני אברכם, הוי אומר, כהנים מברכין לישראל והקב"ה מברך לכהנים (קד) [חולין מ"ט א'].

ואני אברכם. תניא, ר' עקיבא אומר, למדנו ברכה לישראל מפי כהנים, מפי הגבורה לא למדנו, כשהוא אומר ואני אברכם, הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקב"ה מסכים על ידם (קד) [שם שם].

ואני אברכם. תניא, מניין שלא יאמר איש פלוני מגלה עריות ושופך דמים והוא מברכני, אמר הקב"ה, ומי מברך, וכי לא אני מברך, שנאמר ואני אברכם (קד) [ירושלמי גיטין פ"ה ה"ח].

ביאור

קנח) ודרשת ר' ישמעאל דלעיל דואני אברכם בא לרמוז שהקב"ה מברך את הכהנים ס"ל לר"ע דא"צ לזה דזה ידעין מדכתיב ואברכה מברכך וכמ"ש בסוטה ל"ח ב' כל כהן שמברך מתברך וכמ"ש באות הקודם.

קנח) עיין בברכות ל"ב ב', אמר ר' יוחנן, כל כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו שנאמר (ישעיה א') ידיכם דמים מלאו, ולכאורה סותר לדין זה שבירושלמי, אבל הבי"ב בטווא"ח סי' קכ"ח כתב דהדין שבירושלמי איירי כשאין ידוע הדבר בבירור שהרג את הנפש רק העולם מרננין אחריו, ועל זה אומר שאין להוציא אותו מחזקתו חזקת כשרות וכהונה ע"י ריגון בעלמא, והטעם כן בלשון הרמב"ם יעו"ש, ולדעתי דוחק לפרש כן אחרי דעיקר חסר. אבל י"ל כמ"ש התוס' בסנהדרין ל"ה ב' דהא דברכות הנ"ל היא חומרא בעלמא ולא מן הדין, יעו"ש. ולפי"ז ליכא סתירה בין הבבלי לירושלמי, דהירושלמי איירי מצד הדין ולהבבלי הוא לחומרא בעלמא.

גם י"ל דירושלמי איירי בשעשה תשובה וכן מדויק לפי"ז לשון הירושלמי דהחשש רק שלא יאמרו האידך יתכן הדבר וכו', אכן הרמב"ם בפט"ו ה"ג מתפלה הרחיק ללכת דאפילו בשעשה תשובה לא ישא כפיו,

[מכילתא בפ' בשלח בפ' עזי וזמרת יה] ובספרי אגדות באו עוד דרשות על לשון פסוק זה ועל גודל מעלת השלום.

קנח) וע"ע מענין זה לפנינו ס"פ יתרו בפ' בכל המקום וגו'.

קנח) דאל"ה למה צוה לכהנים לברך הא אפשר לברכם מעצמו, ועיין בחא"ג. וגם י"ל דמדויק מדלא כתיב בלשון צווי, ושימו. ודריש ושמו כמו שהיה אומר ולואי ששימו.

קנח) ואף כי כמה ברכות איתא בברכת כהנים אך הכל הולך אחר החתום, וישם לך שלום, שהיא עיקר כל הברכות, כי רק בקיום השלום יש קיום לכל הברכות, והארכתי בזה באחד מכתבי אגדה.

קנח) ואע"פ דבלא"ה קיי"ל שהמברך מתברך וכמ"ש ואברכה מברכך, ומבואר בירושלמי ברכות פ"ח ה"ח דר' ישמעאל גופיה, ס"ל דאפילו עובד כוכבים המברך את ישראל מתברך, וא"כ ל"ל רבוי זה, וי"ל דהו"א דכיון דכהנים מצווין לברך אינם בכלל ואברכה מברכך קמ"ל. וע' בדרשה הסמוכה ס"ל לר"ע דואני אברכם בא לרמוז שהקב"ה מסכים על ידי הכהנים לברך את ישראל, וי"ל דר' ישמעאל ס"ל דא"צ קרא לזה, דפשיטא הוא, אחרי דהקב"ה צוה לברך בודאי שמסכים ומקיים ברכתם.

א ויהי ביום ביוםא דשיצי משה
לאקמא ית משפנא ורפי יתה
וקדיש יתה וית כל מגוהי וית

אברכם: ס חמישי ז א ויהי ביום
כלות משה להקים את המשכן

רש"י

(א) ויהי ביום כלות משה. כלות כתיב (ר"ל צפת"ח ולא כלות צשו"א ודו"ק), יוס הקמת המשכן היו ישראל כלה הנכנסת לחופה (צמ"ר יב, ט). כלות משה. צלצל ואהליאז וכל חכם לצ עשו את המשכן, ותלאו הכתוב צמשה, לפי שמסר נפשו עליו לראות תצנית כל דצר ודצר כמו שהראהו צהר להורות לעושי המלאכה, ולא טעה צתצנית אחת. וכן מצינו צדוד, לפי שמסר נפשו על צנין צית המקדש, שנאמר וְזָכַר ה' לְדָוִד אֵת כָּל עֲוֹנוֹתָיו אֲשֶׁר נָשָׂע לָהּ וְגו' (תהלים קלב, א-ב), לפיכך נקרא על שמו, שנאמר וְיָהּ צִיָּתָךְ דָּוִד (מלכים"א יב, טז). ביום כלות משה להקים. ולא נאמר ציוס הקיס, מלמד שכל שבעת ימי המלואים היה משה מעמידו ומפרקו, וצאותו היום העמידו ולא פרקו, לכך נאמר ציוס כלות משה להקים, אותו היום כלו הקמותיו, וראש חודש ניסן היה, צשני צשרפה הפרה, צשלישי קזו קזיה ראשונה, וצשציעי קלחו:

תורה תמימה

ואני אברכם. תניא, מניין שלא יהיו ישראל אומרים ברכותיהם תלויות בכהנים וכההנים לא יהיו אומרים אנו נב רך את ישראל, ת"ל ואני אברכם (ספרי).
(ב) ויהי ביום כלות משה להקים. תניא, כל שבעת ימי המלואים היה משה מעמיד ומפרק את המשכן, וביום השמיני העמידו ולא פרקו, דאמר קרא ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן - ביום שכלו הקמותיו (ירושלמי יומא פ"א ה"א).

ביאור

ברכותיהם יכללו שמי ואז תחול הברכה עליהם מפי. ובזה אפשר לפרש עוד מאמר אחד בחז"ל אשר אינו מבואר כלל ענינו, והוא בר"ה כ"ח ב' מניין לכהן שעולה לדוכן שלא יאמר הואיל ונתנה לי תורה רשות לברך את ישראל אוסיף אני ברכה אחת משלי כגון ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ת"ל לא תוסיפו על הדבר, ע"כ. והנה הלשון כגון ה' וכו' אינו מבואר כלל, למה ליה לפרש ענין הברכה שמוסיף הכהן, כי האם מעטים הם לשונות ועניני ברכה בכל אדם לפי המקום, לפי הזמן, לפי המצב, בבריאות הגוף, בשלמות הנפש, בבני חיי ומזוני, וכדומה, ואיזו נ"מ איזה ברכה שיוסיף הכהן לברך. אך לפי המבואר דבכל ברכה שמברך הכהן חובה עליו להזכיר שם ה', והיינו שימסור השפעת הברכה להקב"ה שהוא יברך את ישראל מתבאר הענין מאד, והיינו שמביא לדוגמא באיזה לשון ברכה יוסיף הכהן משלו בהשתתפות שם ה', ואמר כגון ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם, והענין מבואר. וע"ע מש"כ בר"פ ואתחנן ד' ב' בבאור מאמר זה.

(א) יתכן דעשה כן כדי להתרגל במלאכת המשכן וכמבואר בירושלמי שהיה גם מסדר את העבודות בכל יום, וכן מצינו שלתכלית הרגל בעבודה קצבו שבעת ימים, וכמו ביומא י"ד א' בכה"ג שמינו אותו לעבודת יוהכ"פ היו מפרישין אותו שבעת ימים וכל

שנאמר ידיכם דמים מלאו ובפרשכם כפיכם וכו', ואני תמה מאוד על זה הלא באותו ענין סמוך ליה כתוב מפורש רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם וכו', הרי דתשובה מהני, וצע"ג.

ועייין בתוי"ט פ"ז מ"ז דבכורות במשנה אלו כשרות באדם וכו', בנה יסוד על דברי ר' יוחנן בגמרא דברכות שהבאנו, ולא העיר מירושלמי ותוס' וב"י שהבאנו, ועייין לפנינו ר"פ שופטים (י"ז א').

(קס) כנראה ס"ל להדורש הזה כר' עקיבא בדרשה דלעיל דואני אברכם קאי אישראל ולא אכהנים כמו דס"ל לר' ישמעאל שם, וי"ל. וביתר באור יתבאר ענין דרשה זו ע"פ מש"כ בפ' רשב"ם כאן בזה"ל, כה תברכו את בניי, כלומר לא תברכו מברכת פיכם, כאדם שאומר תבואתה לראש פלוני כך וכך, אלא אלי תתפללו שאברכם אני כמו שמפרש ושמו את שמי על בניי כשיברכו הכהנים לישראל בשמי ולא בשמם כמו שהתפללו הכהנים ואומרים יברך ה', ישא ה' פניו אליך, וכו'. עכ"ל, והבאור הוא דכשמברכים הכהנים יברכו בלשון שתחול הברכה מאת ה', והיינו שיזכירו בנוסח הברכה שם ה'. וזהו שאמר כאן בדרשה שלפנינו מניין שלא יהיו ישראל אומרים ברכותינו תלויות בכהנים וכההנים לא יהיו אומרים אנו נברך את ישראל [כלומר אנו מעצמנו] ת"ל ושמו את שמי ואני אברכם. ר"ל בנוסח